

УНИВЕРЗИТЕТ "Св. КИРИЛ И МЕТОДИЈ" - СКОПЈЕ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Институт за педагогија
Институт за социологија

***ОПШТЕСТВЕНАТА ТРАНЗИЦИЈА
И ОБРАЗОВАНИЕТО***

Скопје, 1998

Д-р Глигор ЈОВАНОВСКИ

Д-р Владо МАТЕВСКИ

УПИСНАТА ПОЛИТИКА ВО ВИСОКОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Уписната политика воопшто, а особено во високото образование има многу големо значење. Имено, начинот на кој се врши селекција на завршените средношколски кадри при нивниот упис на Универзитетот директно се одразува врз квалитетот на самите студии на соодветниот факултет, па според тоа и на квалитетот на дипломираните кадри.

Во изминативе 50 години од постоењето на високо образование на македонски јазик во Македонија, уписната политика главно ја карактеризираат два периода. Во периодот од 1946 па сè до учебната 1982/83 година, со мали исклучоци, уписот на факултетите е слободен. Во учебната 1983/84 година е воведен квалификационен испит од два стручни предмета, којшто на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ се изведуваше сè до учебната 1995/96 година, додека на Битолскиот универзитет „Св. Климент Охридски“ сè уште се изведува во таков облик.

Во рамките на Програмата на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ за периодот 1994/96 година, посебно внимание беше посветено на уписната политика. Притоа беше оценето дека постојната уписна политика не задоволува. Оттука, се наметна потребата од нејзино преиспитување, односно преземање мерки и активности за нејзино осовременување и доградување.

Како што е познато, во периодот од 1983 до 1996 година, уписот на факултетите со одвиваше преку полагање на квалификационен испит кој носеше 100 поени, при што успехот од средното образование се вреднуваше со 40 поени, додека двата стручни предмети со по 30 поени.

Ректоратот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“, во октомври 1995 година, подготви **Тези за уписната политика** кои би послужиле како појдовна основа за градење на нова уписна политика и истите ги испрати на разгледување до високообразовните институции.

Во рамките на наведените Тези, во поглед на **критериумите и условите за запишување**, во основа беа понудени три приода, и тоа:

- да се остане на постојните критериуми и услови;

- да се иновираат постојните критериуми и услови;
- да се утврдат нови критериуми и услови.

Со оглед на многу краткото време што беше дадено на располагање за изјаснување околу тезите, кое беше недоволно за да се отвори поширока и посеопфатна расправа на сите институти на Природно-математичкиот факултет, Факултетот прифаќајќи ја потребата од одредени промени во уписната политика, ја разгледуваше варијантата за иновирање на постојните критериуми и услови, како преодно решение. Во рамките на тоа беше прифатен предлогот - иновациите да бидат насочени кон отстранување на одредени недоследности и слабости манифестирани во практиката, како што се: одржување на приемен наместо квалификационен испит; внесување на некои измени во поглед на вреднувањето на успехот од средното образование и од приемниот испит и слично. Притоа, посебно би го издвоиле предлогот на Природно-математичкиот факултет да се воведат еден вид кореактивен механизам кој би се состел во тоа студентите што се запишани со поднесување на трошоците на студирање, доколку во текот на студиите покажат извонредни резултати (висок просек, навремено и предвремено стекнување услови за запишување на повисока година и ликвидирање на година) да се префрлат на државната квота. Од друга страна, пак, студентите што се запишале во државната квота, доколку во текот на студирањето покажуваат незабележителни и слаби резултати (губење на година, ненавремено стекнување на услови, низок просек) да се префрлат на квотата со поднесување на трошоците за студирање.

За донесување, пак, на нови критериуми и услови, на ниво на Природно-математички факултет се заклучи дека се потребни поголеми и посеопфатни подготовки, кои подразбираат заокружување на целокупната сфера на работењето на Универзитетот.

Така, сите факултети при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје имаат можност да се изјаснат во врска со Тезите за уписната политика што ги предложи Ректоратот. Врз основа на доставените предлози и мислења од членките на Универзитетот во врска со наведените Тези, како и врз основа на дискусијата на седница на Универзитетската управа на која се утврдени предлог-решенија, од Ректоратот беше понуден и доставен до факултетите Нацрт-конкурс за запишување студенти во прва година на факултетите на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје во учебната 1996/97 година, со определба приемниот испит да се состои од полагање на стручен предмет)кој би носел 50

поени) и општообразовен предмет (кој би носел 20 поени), додека успехот од средното образование се вреднува со 30 поени.

Природно-математичкиот факултет во оваа фаза на разгледување на определбите и предложените решенија со горанаведениот Нацрт-конкурс, предложи приемниот испит да се состои од два стручни предмета, со можност, доколку, сепак, се прифати предлогот од нацрт-Конкурсот да постојат општообразовни содржини, стручниот предмет да се вреднува со 60 поени, а општообразовниот со 10. Притоа, ставот на Природно-математичкиот факултет беше дека понудените наставни содржини во рамките на општообразовниот предмет се преопширни. Тоа особено се однесуваше на содржините по македонски јазик и книжевност, како и по историја. Од друга страна не беа опфатени голем број други содржини од општообразовен карактер, односно општа култура, како што се природно-математичките дисциплини и уметностите.

Имајќи го во вид она што е горе наведено, Природно-математичкиот факултет предложи при осмислувањето на наставните содржини по општообразовниот предмет, за сметка на значителното скратување на содржините по историја, но и македонски јазик и книжевност, да се воведат содржини од природно-математичките дисциплини и уметностите. Притоа, особено беше нагласено дека нема потреба од издавање на посебна книга по која би се подготвувале кандидатите за испитот од општообразовните содржини. Имено, се поаѓаше од поставката дека проверката на знаењата од општообразовните содржини би требало да се однесува на оние познавања што кандидатите ги стекнале во текот на четирите години средно образование.

Универзитетската управа го усвои предлогот да се скратат општообразовните содржини по македонски јазик, книжевност и историја, а да се воведат содржини од природно-математичките дисциплини и музичката уметност, меѓутоа во исто време донесе одлука да се издаде посебна книга по која би се подготвувале кандидатите за приемниот испит од општообразовниот предмет. Така, на крајот на краиштата, општообразовните содржини беа сведени на вкупно 189 страници текст извлечен од 21 учебник за средното образование. На тој начин произлезе дека само оние содржини што се опфатени во неколкуте избрани страници од учебниците имаат општообразовно значење, односно се дел од општата култура, додека сето она што не е наведено во книгата, без оглед на тоа за кое подрачје станува збор, нема општообразовен карактер, односно не е дел од општата култура.

Оттука, би можело, на пример, да се извлече апсурден заклучок дека еден наш штотуку матуриран средношколец, доколку ги знае сижето, ликовите и значењето на делото „За кого бијат камбаните“ од, инаку многу ценетиот светски писател, Ернест Хемингвеј, има доволно знаења, па ако сакате и „општата култура“ од областа на современата светска литература. За да се имаат, пак, општи познавања по математика, доволно е да се знае по нешто за правоаголниот триаголник, периметарот на кружница и плоштина на круг, додека, во ова време на информатичка револуција, кога степенот на описменувањето на младите генерации се мери преку стекнатите познавања од областа на персоналните сметачи, содржините од информатика во посебна книга се сведени на четири воведни страници од учебникот Информатика I (стр. 8-12). Слична е ситуацијата со содржините од областа на физиката, хемијата, биологијата и географијата за кои, од сето она што е учено во текот на четири години од средното образование, во посебната книга, како доволен за општи познавања е вклучен текст од две и пол страници за хемија, исто толку за биологија, четири страници за физика и неполни седум страници за географија. Што да се каже, пак, за музиката „општата култура“, која според посебно подготвената книга, е сведена на Бах, Бетовен, Шопен и Бадев!? Да не зборуваме дека ликовната уметност не е удостоена со ни едно име, дело итн. А каде се општите познавања од областа на техничките достигнувања и техничката култура, архитектурата, медицината, агрикултурата, заштитата на животната средина и слично?

Веќе две генерации средношколци, очигледно, колку и да е тоа апсурдно, полагаа според оваа замисла и според содржините наведени во посебната книга. Меѓутоа, очигледно е дека општото знаење и општата култура не се стекнува со изучување на конгломерат од текстови од страна до страна. Средношколците тоа општо образование и општа култура ги стекнуваат во текот на четири години од школувањето по целокупните содржини од сите предмети. Зарем е можно сето тоа да се собере во една книга?

Сето ова укажува на потребата од преиспитување на постојната уписна политика, односно сериозно пристапување кон изнаоѓање на нови критериуми и услови за упис на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

Во таа смисла, и покрај тоа што сме свесни дека не е упатно за толку краток временски период да се менуваат донесените одлуки во

врска со уписната политика на ниво на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ од Скопје, се чини дека воопшто за полагањето на приемен испит од областа на општообразовни содржини, а особено за сведувањето на општообразовните содржини на вкупно 189 страни сумиран текст од 21 учебник од средните училишта, треба многу посериозно да се размисли дали да остане практика на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ и во иднина. Притоа, доколку и понатаму мнозинството членки на Универзитетот сметаат дека постојново решение е добро, во тој случај треба на факултетите кои имаат поинакво мислење да им се овозможи приемниот испит да го организираат на начин што им одговара на потребите и интересите на соодветниот факултет.

На крајот да споменеме дека, можеби, не би требало да се исклучува можноста и во иднина да се полага испит по општообразовни содржини, меѓутоа, убедени сме дека, посебна книга за овие содржини не треба да се издава. Со нејзиното издавање се девалвира смислата на поседувањето на општи знаења, односно општа култура стекната во текот на дотогашните 12 години од школувањето, а за сметка на тоа се протежира учење напамет на само еден многу мал дел од она што треба да претставува општо образование, односно општа култура.